

سخن سردبیر

تأملی در مفهوم مرجعیت در حوزه سلامت

محمدعلی محقق^{*۱}

۱. *نویسنده مسول: استاد جراحی، انستیتو کانسر، پژوهشکده تحقیقات سرطان، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، تهران، ایران، mamohagheghi@gmail.com

علمی و حضور در جمع سرآمدان علم و فناوری، دوم حل مسائل کنونی و آینده‌ی کشور. اینها با هم منافات هم ندارد...» (مقام معظم رهبری) «دستیابی به آرمان نهایی نظام سلامت که همانا فراهم کردن خدمات سلامت کیفی برای آحاد مردم به صورت عادلانه، جامع و قابل تحمل از نظر هزینه و فرهنگی است؛ زمانی ممکن می‌شود که در تمامی عرصه‌های دانش، مهارت، ساخت تجهیزات، ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، فعالیت‌های پژوهشی مستمری انجام شده باشد. به این ترتیب هم مرجعیت علمی و هم مرجعیت خدمات حاصل خواهد شد» (۱).

«مرجعیت در بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، یعنی قرارگرفتن در موضع الهام‌بخشی در جهان و اقتدار علمی؛ به گونه‌ای که نهاد سلامت در کشور، نیازمندی‌های جامعه در این حوزه را تأمین و سایر کشورها از سرریز دانش و خدمات داخل به خارج بهره‌مند شوند. افزون بر نشر فرهنگ ایرانی - اسلامی و ارتقای سطح عزت و اقتدار کشور، جامعه از منافع اقتصادی آن نیز برخوردار شود» (۲).

«هدف غایی علم، کمک به بشریت برای سعادت و کمال است. فروکاستن از این باور و نشانیدن علم در جایگاه ابزاری برای ثروت‌اندوزی، پیروی از نظریه‌پردازان غربی است؛ لذا باید در تمامی اهداف، فرایندها، آیین‌نامه‌ها، و ... به طور عملی و اجرایی به این موضوع پرداخته شود...» (مقام معظم رهبری).

«مرجعیت علمی به مفهوم نظری بالاتر بودن از میزان آستانه‌ای از تولیدات علمی و فناوری و محل رجوع شدن» و مفهوم عملیاتی خصوصیات مانند خوداتکایی، خودآگاهی، خودباوری، دستیابی به دانش و فناوری پیشرفته، نظریه‌پردازی و داشتن کرسی، حرف آخر علمی را زدن، الگو و الهام‌بخش بودن و داشتن اقتدار علمی و فناورانه در اکثر زمینه‌های علمی مربوطه است» (۳).

مرجعیت علمی به معنی قطب و محور علمی شدن و کسب جایگاه ممتاز در حوزه علم و دانش است (۴).

«دانش، آشکارترین وسیله‌ی عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است...» (بیانیه گام دوم انقلاب، مقام معظم رهبری). در آستانه بازنگری نقشه جامع علمی کشور توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی، مفاهیم ارزشی راهبردی، نظیر «مرجعیت علم و فناوری» و «پاسخگویی مسئولانه نظام علم و فناوری به نیازهای مردم»، بیش از همیشه برجسته و مورد مطالبه جامعه علمی قرار گرفته است. مفهوم مرجعیت در ادبیات سلامت، به طور رسمی، در بند ۱۴ سیاست‌های کلی سلامت، ابلاغی مقام معظم رهبری، به شرح زیر مطرح شد: «تحول راهبردی پژوهش علوم پزشکی با رویکرد نظام نوآوری و برنامه‌ریزی برای دستیابی به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب‌غربی و جهان اسلام». مرجعیت علمی و فناوری نیز در سیاست‌های کلی علم و فناوری در بند ۱، چنین تکلیف شد: «جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان».

پیشرفت در علم و فناوری، از جمله در حوزه سلامت، طیف وسیعی را شامل می‌شود، که یک مرتبه عالی آن مرجعیت است. مرجعیت در کلان‌موضوع حوزه سلامت را می‌توان به مجموعه شرایطی اطلاق نمود که نظام سلامت و شبکه بهداشتی درمانی، به دلیل اهداف عادلانه و ساختار ادغام یافته (آموزش و پژوهش در مراقبت‌ها و خدمات سلامت)، و دستاوردهای کمی و کیفی عظیم، به محل رجوع همگانی در گستره ملی، منطقه‌ای و جهانی تبدیل شود. در تحلیل واقع‌بینانه، از سازمان‌های بسیار مهم و تأثیرگذاری که می‌توانند، تجلی‌گاه مرجعیت علمی سلامت باشند، دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بزرگ کشور هستند، که در اصطلاح رایج به دانشگاه‌های مادر مشهور هستند.

بعضی از تعابیر اخیر در باب مرجعیت علمی سلامت

«... هدف پژوهش بر طبق قاعده دو چیز است: یکی رسیدن به مرجعیت

Please cite this article as:

Mohagheghi MA. ?? Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): P.P.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

کشور، موجبات احیاء و اعتلای این دستاوردهای فاخر ملی، به‌طور قاطع تصریح و تکلیف شود.

نتیجه‌گیری

حرکت به سمت مرجعیت علمی، فرآیندی است که پیشرفت همه‌جانبه کشور، ثروت‌آفرینی و رشد اقتصادی، اقتدار ملی، عزت ملی و تشکیل تمدن اسلامی ازجمله پیامدها و نتایج آن است (۵).

تأکید بر مزیت‌های حوزه سلامت در احراز و احیای مرجعیت علمی

نظام شبکه خدمات بهداشتی درمانی؛ طرح ژنریک و نظام ملی دارویی؛ و ادغام آموزش و پژوهش در مراقبت‌ها و خدمات سلامت؛ سه عرصه بزرگ از دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه سلامت هستند که مرجعیت جمهوری اسلامی ایران در آنها احراز شده و برای همه ملل عالم الگو و الهام‌بخش می‌باشند. شایسته است در بازنگری نقشه جامع علمی

منابع

1. Malekafzali Ardakani H. Management of the Health Research System is the primary strategy for achieving scientific and practical authority. Iran J Cult Health Promot 2022; 6(2): 201-201. [In Persian]
2. Rajaei MK. Basics, Principles and Objectives of the Healthcare Authority's Certificate. Iran J Cult Health Promot 2019; 3(1): 7-15. [In Persian]
3. Haghdoost A, Noori Hekmat S, Dehnavieh R, Poursheikhali A. A Practical Look at the Concept of Scientific Authority. Iran J Cult Health Promot 2019; 3(1): 16-23. . [In Persian]
4. Pourreza R. The mission of education in scientific authority, from the perspective of the scientific map of Iran. Oct 30th 2011. National Congress of Education in Iran 2025; Tehran: The Institute of Science, Technology and Industry; 2011. [In Persian]
5. Gholam Ghavam Abadi M, Mortazavi Nejad M, Norouzi S, Javadi M, Naani S, Abdolhosein Zadeh M. Scientific Authority Pattern in Islamic Republic of Iran on the Basis of Supreme Leader's Statements. Journal of Basij Strategic Studies 2015; 18(68): 5-30. [In Persian]

Editorial

??

Mohammad Ali Mohagheghi^{1*}

1. ***Corresponding Author:** Professor of Surgery, Cancer Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran, mamohagheghi@gmail.com

Please cite this article as:

Mohagheghi MA. ?? Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): P.P.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License